कर्त्तरि क्त। रोहिणीति ख्याते वृक्षभेदे रत्नमा०।

पाकशाला स्त्री ६त०। पाकस्थाने पाकगृहपाकस्थानादयोऽप्यत्र "प्राच्यां दिशि स्नानगृहमाग्नेय्यां पचनालयम्" पौ०भा० धृतवाक्यम् गृहशब्दे दृश्यम्।

पाकशासन पु० पाकं तन्नामदैत्यं शास्ति शास-ल्यु। इन्द्रे तस्य तन्नामकता यथा "पाकं जघान तीक्ष्णाग्रैर्मार्गणैः कङ्कपत्रिभिः। तत्र नाम विभुर्लेभे शासनत्वाच्छरैर्दृढैः। पाकशासनतां शक्रः सर्वामरपतिर्विभुः" वामनपु०।

पाकशासनि पु० पाकशासनस्यापत्यम् इञ्। इन्द्रसुते १वैजयन्ते अमरः २अर्जुने ३वालिवानरे च। [शब्दच०।

पाकशुक्ला स्त्री पाके परिणामे शुक्ला। (खड़ि)ख्याते पदार्थे

पाकसंस्थ त्रि० पाकः संस्था यस्य। पाकसाध्ये यज्ञभेदे। स च गौतमेन दर्शितः "अष्टका पार्वणश्राद्धं श्रावण्याग्रहायणीचैत्राश्वयुजी चेति सप्त पाकसंस्थाः"। हारीतः "पाकयज्ञानृयज्ञेभ्यस्त्वं हविर्यज्ञांश्च नित्यशः। सोमांश्च विधिपूर्वेण य इष्ट्वेत्तमव्ययम्"।

पाकसुत्वन् पु० पाकेन परिपक्वेन मनसा सुनोति सोमाभिषवं करोति सु-क्वनिप् तुक् च परिपक्वमनसा सोमाभिषव कर्त्तरि यजमाने ऋ० १० ८६ १९।

पाकारि पु० पाकमृच्छति ऋ-इन्। १श्वेतकाञ्चने रत्नमाला। ६त०। २पाकशासने इन्द्रे च।

पाकरु त्रि० पाकेन सुखपाकेन अरुर्व्रणम् पाकस्य अन्नादिपाकस्य वा अरुः क्षतम् यक्०। १सुखपाकेन क्षते २अन्नपाकनाशके अग्निवान्द्ये च यजु० १२ ९६। वेददी०।

पाकिन् त्रि०पच-णि० चितुण् कुत्वम्। १पाककर्त्तरि २पाकयुते च बहुपाकी इत्यादि सुब०।

पाकिम त्रि० पाकेन निर्वृत्तः भावान्वयात् पाक+इमन्। पाकेन निर्वृत्ते त्रि०की०।

पाकु त्रि० पच-वण् ण्यङ्का० कुत्वम्। पाचके [उणादि०

पाकुक त्रि०पच-उकञ् चस्य कत्व। स्वपकारे पाचके उणा०।

पाक्य त्रि० पच-कर्मणि यत् यतिं चस्य कत्व। १पक्तव्ये पाकेन साध्यम् पाकस्य हितं वा भा० यत्। २विड्लवणे न० अमरः ३पांशुलवणे रत्नमा० ४यवक्षारे पु० अमरः।

पाक्षिक त्रि० पक्षे पञ्चदशतिथ्यात्मके काले पक्षान्तरे संशयकोटिभेदे वा भव ठञ्। १पक्षकालभवे २पक्षान्तरभवे ३संशयैककोटीभवे च "नियमःपाक्षिके सति" मीमांसा।

पाखण्ड त्रि० "पाखनाद् त्रयीधर्मः पाखण्डं स निगद्यते" इत्युक्तेः पातीति पा-क्विप् पाः त्रयीधर्मः तं खण्डयति खण्ड-अण् उप०स०। पाषण्डे सर्वनिन्दिनि अमरटीकायां भानुदीक्षितः। मूर्खन्यग्रबध्यः सर्वसम्मतः।

पागल त्रि० पिबति सुरां पा+कर्त्तरि क्विप् पाः सुरापायीव गलति स्रवति गल-अच्। उन्मत्ते "पागलायाकुलीनाय चान्धाय बधिराय च। जड़ाय चैव मूर्खाय क्लीबतुल्याय पापिने। ब्रह्महत्यां लभेत् सोऽपि यः स्वकन्यां ददाति च" ब्रह्मवै० प्रकृ० १४अ०।

पाङ्क्त त्रि० पङ्क्तौ भवादि वा उत्सा० अञ्। १पङ्क्तिभवे २दशाक्षरपादकछन्दोभेदयुते च। पङ्क्तिसंख्याऽस्त्यस्य अण्। ३तत्संख्यायुतावयवयुते पशौ ४पुरुषे च "पाङ्क्ताः पुरुषः पाङ्क्ताः पशवः" तारब्राह्म० २ ४२। "पाङ्क्तराख्ये छन्दसि पञ्चसंख्या विद्यते तस्य पञ्चभिः पदैरुपेतत्वात् पुरुषेऽपि द्वौ हस्तौ द्वौ पादौ शिरश्चेति पञ्चसङ्ख्या विद्यते पशुष्वपि चत्वारः पादाः पुच्छश्चेति पञ्चसंख्यास्ति" भा० पङ्क्तिश्छन्दसः दशाक्षरपादकत्वात् चतुर्षु चरणेषु चत्वारिंशदक्षराणि सन्ति तेन चतुष्टुपा गणनया पञ्चपादत्वमिति बोध्यम्।

पाचक त्रि० पच-ण्वुल्। १पाककर्त्तरि तद्वृत्तियुक्ते २सूपकारे च। ३अग्नौ हलायु०तस्य जठराग्निरूपेण वाक्याद्देश पाचकत्वात्तथात्वम् ४पित्ताख्ये धातौ भावप्र० "पाचकं रञ्जकं चापि साधकालोचके तथा। भ्राजकश्चेति पित्तस्य नामानि स्थानभेदतः" भावप्र०। तत्कार्यभेदश्च पित्तशब्दे दृश्यः। अन्नादौ विषदानादिपरिजिहीर्षया शृणादिभिर्यथा पाचकः वैद्याद्यधिष्ठितः करणीयस्तथा सुश्रुते कल्पस्थाने दर्शितं यथा "विषैर्निहन्युर्निपुणं नृपतिं दुष्टचेतसः। स्त्रियो वा विविधान् योगान् कदाचित्सुभगेच्छया। विषघ्नयोपयोगाद्वा चयाव्यक्ताद्यद्यन्नरः। तस्माद्वैद्येन सततं विषघ्नो रक्षो नराधिपः। यस्मात्तु चेतोऽनित्यत्वमन्यवत् प्रचितं नृणाम्। न विश्वसात्ततो राजा कदाचिदपि कस्यचित्। कुलीनं धार्मिकं स्निग्धं सुभृतं सततोत्थितम्। अनुव्रतमठं भक्तं कृतज्ञं प्रियदर्शनम्। क्रोधपारुष्यमात्सर्यमहासत्त्वविवर्जितम्। जितेन्द्रियं क्षमावन्तं शुचिं शीलदयान्वितम्। मेधाविनमसंभ्रान्तमनुरक्तं हितैषिणम्। पटुं प्रगल्भं निपुणं दक्षं मायाविवर्जितम्। पूर्वोक्तैश्च गुणैर्युक्तं नित्यं सन्निहितागदम्। महानसे प्रयुञ्जीत वैद्यं तद्विद्यपूजितम्। प्रयत्नादिगुणैर्युक्तं शुचिमाप्तं